TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2008 m. rugsėjo 11 d.*

Byloje C-228/07

dėl 2007 m. balandžio 25 d. *Verwaltungsgerichtshof* (Austrija) Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. gegužės 9 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Jörn Petersen

prieš

Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Niederösterreich,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai U. Lõhmus, J. N. Cunha Rodrigues, A. Ó Caoimh (pranešėjas) ir P. Lindh,

* Proceso kalba: vokiečių.

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
posėdžio sekretorius B. Fülöp, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. balandžio 3 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— J. Petersen, atstovaujamo advokato U. Seamus Hiob,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos E. Riedl ir M. Winkler,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Lumma ir J. Möller,

— Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos J. Rodríguez Cárcamo,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. M. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* W. Ferrante,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos V. Kreuschitz ir G. Braun,

susipažinęs su 2008 m. gegužės 15 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, p. 2), iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1, toliau – Reglamentas Nr. 1408/71), 4 straipsnio 1 dalies ir 10 straipsnio 1 dalies bei EB 39 straipsnio išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp J. Petersen ir Žemutinės Austrijos regioninės įdarbinimo tarnybos (*Landesgeschäftsstelle des Arbeitsmarktservice Niederösterreich*; toliau – *Arbeitsmarktservice*) dėl pastarosios atsisakymo, jam perkėlus gyvenamąją vietą į Vokietiją, ir toliau mokėti bedarbiui, kuris kreipėsi dėl draudimo išmokos pagal įstatyme įtvirtintą pensijų draudimo ar draudimo nuo nelaimingų atsitikimų sistemą dėl sumažėjusio darbingumo arba nedarbingumo, mokamą avansinę išmoką.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„1. Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

<…>

b) invalidumo išmokas, įskaitant tas, kurios skirtos darbingumui išsaugoti ar atgauti;

<…>

g) bedarbio išmokas;

<…>“.

4 Pagal šio reglamento 10 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą:

„Jeigu šiame reglamente nenustatyta kitaip, invalidumo, senatvės ar maitintojo netekimo išmokos pinigais, pensijos dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų bei išmokos mirties atveju, įgytos pagal vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktus, negali būti kaip nors sumažinamos, pakeičiamos, sustabdomas ir nutraukiamas jų mokėjimas ar anuliuojamos vien dėl to, kad jų gavėjas gyvena kitoje nei valstybė narė valstybėje, kurioje yra už išmokų mokėjimą atsakinga įstaiga.“ (Pataisytas vertimas)

5 Šio reglamento 69 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Pagal darbo sutartį dirbęs asmuo arba savarankiškai dirbęs asmuo, tapęs bedarbiu ir įvykdęs valstybės narės teisės aktų sąlygas teisei gauti išmokas, išvykęs į vieną ar daugiau kitų valstybių narių ieškoti darbo, išsaugo savo teisę gauti išmokas pagal šias sąlygas ir apribojimus:

a) prieš išvykdamas jis turi būti įsiregistravęs kaip darbo ieškantis asmuo ir būti kompetentingos valstybės įdarbinimo tarnybų žinioje mažiausiai keturias savaites po to, kai tapo bedarbiu. Tačiau kompetentingos tarnybos ar įstaigos gali leisti jam išvykti iki to laikotarpio pabaigos;

b) jis turi įsiregistruoti kiekvienos valstybės narės, į kurią atvyksta, įdarbinimo tarnybose kaip darbo ieškantis asmuo ir jam turi būti, taikoma ten galiojanti kontrolės tvarka. Ši sąlyga laikoma įvykdyta per laikotarpį iki registracijos, jeigu atitinkamas asmuo įsiregistravo per septynias dienas nuo tos dienos, nuo kurios jo nebėra valstybės, iš kurios išvyko, įdarbinimo tarnybų žinioje. Tam tikrais atvejais kompetentingos tarnybos ar įstaigos šį laikotarpį gali pratęsti;

c) teisė į išmokas ilgiausiai galioja tris mėnesius nuo tos dienos, nuo kurios atitinkamas asmuo nustoja buvęs valstybės, iš kurios išvyko, įdarbinimo įstaigų žinioje, su sąlyga, kad bendras išmokų mokėjimo laikotarpis neviršytų išmokų, į kurias jis turėjo teisę pagal tos valstybės teisės aktus, mokėjimo laikotarpio. Sezoniniams darbuotojams šis laikotarpis be to dar apribojamas laikotarpiu, likusiu iki sezoninio darbo pabaigos.“

6 To paties reglamento 71 straipsnyje reglamentuojamas nedarbo išmokų skyrimas bedarbiams, kurie paskutinio darbo metu gyveno kitos nei kompetentinga valstybės narės teritorijoje.

Nacionalinės teisės aktai

7 1977 m. Įstatymo dėl nedarbo draudimo (*Arbeitslosenversicherungsgestz 1977*, BGBl. 609/1977, taikytinos redakcijos 71/2003, BGBl.I; toliau – AlVG) 7 straipsnyje „Bedarbio pašalpa – teisės į išmokas sąlygos“ nustatyta:

„1. Teisę į bedarbio pašalpą turi asmuo, kuris:

1) gali būti įdarbintas;

2) įvykdė draudimo laikotarpio sąlygas ir

3) dar nepraleido pašalpos mokėjimo termino.

2. Asmuo yra įdarbinimo tarnybų žinioje, jei jis gali priimti darbo pasiūlymą ir turi tam teisę (3 dalis), yra darbingas (8 straipsnis), nori dirbti (9 straipsnis) ir yra bedarbis (12 straipsnis).

<…>

4. Reikalavimas būti darbingam netaikomas bedarbiams, kuriems taikomos profesinio reabilitavimo priemonės, jei tie asmenys pasiekia šių priemonių tikslą (Bendrojo socialinio draudimo įstatymo (*Allgemeines Sozialversicherungsgesetz*; toliau – ASVG) 300 straipsnio 1 ir 3 dalys), ir įvykdė pagal šią priemonę reikalaujamą draudimo laikotarpio sąlygą.

<…>“.

8 Pagal AlVG 16 straipsnį „Bedarbio pašalpos mokėjimo sustabdymas“:

„1. Teisė į bedarbio pašalpą sustabdoma, kai

<…>

g) gavėjas gyvena užsienyje ir jeigu netaikomos 3 dalis arba tarptautinių sutarčių pagrindu priimtos nuostatos

<…>

3. Bedarbio prašymu bedarbio pašalpos mokėjimo sustabdymas pagal 1 dalies g punktą esant ypatingoms aplinkybėms, apsvarsčius regioninėje taryboje, gali būti atidėtas iki trijų mėnesių, kol egzistuoja teisė į išmokas (18 straipsnis). Ypatingos aplinkybės yra aplinkybės, susijusios su nedarbo pasibaigimu, ypač kai bedarbis išvyksta į užsienį, ieškoti darbo arba susitikti su darbdaviu ar dalyvauti mokymuose, arba dėl šeiminių aplinkybių.

<…>“.

9 AlVG 23 straipsnyje „Avansinis pensijų draudimo išmokų mokėjimas“ numatyta:

„1. Bedarbiai, kurie pateikė prašymą skirti

1) išmoką dėl sumažėjusio darbingumo ar nedarbingumo, ar laikiną išmoką iš įstatyme įtvirtintos pensijų draudimo ar draudimo nuo nelaimingų atsitikimų sistemos, arba

2) išmoką dėl senyvo amžiaus iš bendros pensijų draudimo sistemos pagal Socialinės apsaugos įstatymą, verslininkų socialinio draudimo sistemą ar ūkininkų socialinio draudimo sistemą arba specialiąją pensijos išmoką pagal Sunkaus naktinio darbo įstatymą,

gali avansu gauti bedarbio pašalpą ar skubią paramą, kol bus priimtas sprendimas dėl jų prašymo.

2. Bedarbio pašalpos ar skubios paramos mokėjimui avansu taikomas reikalavimas, kad:

1) be 7 dalies 3 punkte numatytų darbingumo, noro ir pasiruošimo dirbti, būtų įvykdytos teisės į šias išmokas sąlygos;

2) atsižvelgiant į esamas aplinkybes, tikėtina, kad socialinio draudimo išmokos bus suteiktos, ir

3) 1 dalies 2 punkto atveju pensijų mokėtojas papildomai pateikė pažymą, kurioje nurodoma, jog tikėtina, kad per du mėnesius nuo teisės į pensiją įgijimo dienos nebus galima nustatyti, ar egzistuoja pareiga mokėti išmokas.

3. Kai prašymas paduotas pagal 1 dalies 1 punktą, asmuo taip pat turi būti laikomas bedarbiu, jei jo dar egzistuojantys darbo santykiai nebesuteikia teisės į atlyginimą ir yra išnaudota teisė į sveikatos draudimo pašalpą.

4. Didžiausia avansinė išmoka gali būti mokėtinos bedarbio pašalpos (ar skubios paramos) dydžio, neviršijant 1 dalies 1 ir 2 punktuose numatytų išmokų, įskaitant papildomą pašalpą vaikui, sumos vidurkio trečdalio. Jei įdarbinimo tarnybos regioninis skyrius iš socialinio draudimo įstaigos gauna pranešimą raštu, kad skiriamos pašalpos sumažės, atitinkamai turi būti sumažinamas avansinis mokėjimas. Kai taikomas 1 dalies 2 punktas, avansinė išmoka turi būti skiriama atgaline data nuo teisės į pensiją įgijimo dienos, jei asmuo pateikė prašymą per keturiolika dienų po pažymos pagal 2 dalies 3 punktą išdavimo.

5. Jei regioninis skyrius skyrė avansinę išmoką pagal 1 dalį arba bedarbio pašalpą ar skubią paramą, tai bet kurios pašalpos bedarbiui mokėjimas už tą patį laikotarpį pagal 1 dalies 1 ar 2 punktus turi būti perduotas Federacinei vyriausybei, kad būtų reguliuojama įdarbinimo politika, tokiai išmokos sumai, kokią mokėjo regioninis skyrius, išskyrus sveikatos draudimo išmokas, kai regioniniai skyriai kreipiasi į socialinio draudimo įstaigą dėl teisės perduoti reikalavimą (perdavimas *ipso jure*). Reikalavimo perdavimas apribojamas sumomis, kurios turi būti papildomai sumokamos, ir turi būti patenkintas pirmiausia.

6. Sveikatos draudimo pašalpos, išmokėtos iš nedarbo draudimo fondo (42 dalies 3 punktas), už 5 dalyje apibrėžtą laikotarpį turi būti grąžintos iš įstatymu nustatyto sveikatos draudimo fondo per Centrinę Austrijos socialinio draudimo fondų asociaciją (*Hauptverband der österreichischen Sozialversicherungsträger*) pagal ASVG 73 dalies 2 punkte nustatytas procentines dalis nuo sumų, kurias grąžina pensijų draudimo fondai pagal 5 dalį.

7. Jei pensija pagal 1 dalį nepaskiriama, avansinė išmoka tuo laikotarpiu, kai ji buvo mokama ir ta suma, kuri buvo išmokėta, laikoma bedarbio pašalpa arba skubia parama, t. y., atgaline data negali būti mokami galimi skirtumai, o mokėjimo laikotarpis turi būti sutrumpintas pagal 18 straipsnį.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

10 Vokietijos pilietis J. Petersen pagal darbo sutartį dirbo Austrijoje. 2000 m. balandžio 14 d. jis pateikė Austrijos pensijų draudimo įstaigai prašymą paskirti invalidumo pensiją pagal įstatyme įtvirtintą pensijų draudimo sistemą. Šį prašymą atmetus, jis pareiškė ieškinį dėl tokio sprendimo.

11 Kol vyko šis teismo procesas, *Arbeitsmarktservice* J. Petersen išmokėjo avansinę išmoką pagal AlVG 23 straipsnį. J. Petersen, kuris tuo metu dar gyveno Austrijoje, ketino perkelti savo gyvenamąją vietą į Vokietiją, todėl paprašė *Arbeitsmarktservice* mokėti šią išmoką ir jam persikėlus.

12 2003 m. spalio 28 d. *Arbeitsmarktservice* atmetė šį prašymą. J. Petersen pateikė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo *Verwaltungsgerichtshof*.

13 Sprendime prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos perkeliamumas priklauso nuo jos kvalifikavimo kaip „bedarbio išmokos“ ar „invalidumo išmokos“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies prasme, nes šio reglamento 10 straipsnio 1 dalyje numatytas antrosios išmokos perkeliamumas, o to paties reglamento 69 straipsnyje pirmosios išmokos perkeliamumas apribojamas specialiais atvejais, kurie neturi reikšmės pagrindinėje byloje.

14 Šio teismo manymu, pagrindinėje byloje aptariama išmoka turi kiekvienos iš šių dviejų išmokų elementų. Iš tiesų, viena vertus, ji turi būti mokama iš nedarbo draudimo fondų ir ją mokant daroma prielaida, kad prašymą pateikęs asmuo yra bedarbis ir įvykdo nedarbo draudimo laikotarpio sąlygas. Kita vertus, ši išmoka gali būti priskiriama prie išmokų pagal įstatyme įtvirtintą pensijų draudimo ar draudimo nuo

nelaimingų atsitikimų sistemą ir ją skiriant turi būti taikoma tik sąlyga, kad prašymą pateikęs asmuo yra darbingas, pasiruošęs dirbti ir nori dirbti. Šie du pastarieji elementai skiria pagrindinę bylą nuo bylos, kurioje buvo priimtas 1993 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimas *Acciardi* (C-66/92, Rink. p. I-4567), kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad išmoka, skirta iš dalies nedarbingiems bedarbiams vietoj bedarbio pašalpos, yra „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme.

15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jeigu pagrindinėje byloje aptariama išmoka būtų laikoma „bedarbio išmoka“ pagal šią nuostatą, tuomet kyla klausimas, ar teisės į išmokas sustabdymas, perkėlus gyvenamąją vietą į užsienį, neprieštarauja EB 39 straipsniui, juo labiau kad, priešingai nei Reglamento Nr. 1408/71 39 straipsnyje numatytu atveju, nei Austrijoje, nei kitoje valstybėje narėje nenumatyta jokia noro dirbti kontrolė, kurią atliktų *Arbeitsmarktservice*.

16 Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgerichtshof* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar bedarbiams, kurie kreipėsi dėl draudimo išmokos pagal įstatyme įtvirtintą pensijų draudimo ar draudimo nuo nelaimingų atsitikimų sistemą dėl sumažėjusio darbingumo arba nedarbingumo, iki sprendimo dėl jų prašymo priėmimo šių išmokų avansu, kuris vėliau bus išskaičiuojamas iš pastarųjų, mokama bedarbio išmoka pinigais, kuriai, nors ir taikoma tai, jog asmuo turi būti bedarbis ir turi būti įvykdytos draudimo laikotarpio sąlygos, netaikomos kitos paprastai reikalaujamos bedarbio pašalpos skyrimo sąlygos, t. y. darbingumo, noro dirbti ir pasiruošimo dirbti sąlygos, kuri mokama tik tada, jei, atsižvelgiant į aplinkybes, tikėtina, kad išmokos bus mokamos iš įstatyme įtvirtintos pensijų draudimo ar draudimo nuo nelaimingų atsitikimų sistemos, yra „bedarbio išmoka“ (Reglamento Nr. 1408/71) 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme ar „invalidumo išmoka“ šio reglamento 4 straipsnio 1 dalies b punkto prasme?

2) Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų toks, kad aptariama išmoka yra „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme:

ar EB 39 straipsnis draudžia nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią – išskyrus tuos atvejus, kai, gavus bedarbio prašymą ir įvykdžius reikalaujamas sąlygas, atidedama daugiausiai trim mėnesiams – teisė į šią išmoką sustabdoma, jei bedarbis gyvena užsienyje (kitoje valstybėje narėje)?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

17 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia nustatyti tokios išmokos, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, pobūdį. Iš esmės jis klausia, ar tokia išmoka turi būti laikoma „invalidumo išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies b punkto prasme, ar „bedarbio išmoka“ to paties straipsnio 1 dalies g punkto prasme.

18 Reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies b ir g punktus jis taikomas teisės aktams, kurie apima socialinės apsaugos sritis, atitinkamai susijusias su invalidumo išmokomis, įskaitant tas, kurios skirtos darbingumui išsaugoti ar atgauti, ir su bedarbio išmokomis.

19 Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika išmoka gali būti laikoma socialinės apsaugos išmoka tada, kai ji suteikiama gavėjams neatsižvelgiant į individualų ir diskrecinį asmeninių poreikių vertinimą remiantis teisės aktais apibrėžta situacija ir kai ji susijusi su viena iš Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalyje aiškiai išvardytų sričių (žr. būtent 2006 m. vasario 21 d. Sprendimo *Hosse*, C-286/03, Rink. p. I-1771, 37 punktą ir 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Habelt ir kt.*, C-396/05, C-419/05 ir C-450/05, Rink. I-11895, 63 punktą).

20 Šioje byloje neginčijama, kad taip yra pagrindinėje byloje nagrinėjamos išmokos atveju, nes jos skyrimas priklauso nuo AlVG 23 straipsnyje teisiškai apibrėžtų objektyvių kriterijų, kompetentingoms valdžios institucijoms neturint diskrecijos atskirai įvertinti prašymą pateikusio asmens poreikių, ir šios išmokos tikslas – suteikti apsaugą nuo, nelygu atvejis, invalidumo ar nedarbo rizikos, numatytos Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies b ir g punktuose.

21 Kalbant apie tikslų pagrindinėje byloje aptariamos išmokos pobūdžio nustatymą, iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad išmokos priskiriamos prie socialinės apsaugos išmokų, jei jos, nepaisant skirtingų nacionalinės teisės aktų ypatumų, laikomos to paties pobūdžio išmokomis, kai jų objektas ir tikslas bei apskaičiavimo bazė ir skyrimo sąlygos yra identiški. Tačiau išmokų klasifikavimo negali lemti tik formalūs kriterijai (žr. šiuo klausimu 1983 m. liepos 5 d. Sprendimo *Valentini*, 171/82, Rink. p. 2157, 13 punktą ir 2006 m. liepos 18 d. Sprendimo *De Cuyper*, C-406/04, Rink. p. I-6947, 25 punktą).

22 Būtent atsižvelgiant į šiuos principus reikia nagrinėti, ar tokia išmoka, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, turi būti laikoma „invalidumo išmoka“, ar „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies b ar g punkto prasme.

23 Pirmiausia dėl pagrindinėje byloje aptariamos išmokos prasmės ir tikslo, iš AlVG 23 straipsnio nuostatų, ypač jo 1–3 dalių matyti, kaip iš esmės nurodė generalinis

advokatas išvados 58 ir 59 punktuose, kad šia išmoka siekiama darbo neturinčiam ir jokių pajamų negaunančiam prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikusiam asmeniui, kai aplinkybės leidžia numatyti tokios pensijos skyrimą, suteikti finansines lėšas, kad jis galėtų patenkinti savo poreikius, laukdamas galutinio sprendimo dėl jo prašymo ir, be kita ko, laikotarpiu, kuriuo nėra aišku, ar šis prašymą pateikęs asmuo vėl galėtų grįžti į darbą.

24 Kaip savo pastabose nurodė Vokietijos vyriausybė, pagrindinėje byloje nagrinėjama išmoka, be kita ko, siekiama suteikti galimybę prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikusiam asmeniui pasilikti darbo rinkoje šiuo neaiškiu etapu, siekiant išvengti, kad vėlesnis patekimas į rinką nebūtų sunkesnis, jei prašymas dėl invalidumo pensijos būtų atmestas.

25 Iš to išplaukia, kad, panašiai kaip visos nedarbo išmokos, pagrindinėje byloje aptariama išmoka, kurią taip pat moka nedarbo srityje kompetentingos institucijos, iš esmės skirta kompensuoti dėl nedarbo prarastą darbo užmokestį, siekiant materialiai padėti bedarbiui (žr. 1992 m. liepos 8 d. Sprendimo *Knoch*, C-102/91, Rink. p. I-4341, 44 ir 45 punktus; minėto sprendimo *Acciardi* 16 ir 17 punktus bei 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Meints*, C-57/96, Rink. p. I-6689, 27 punktą). Atsisakius skirti invalidumo pensiją, ginčijama išmoka tuo laikotarpiu, kai ji buvo mokama, ir ta suma, kuri buvo išmokėta, laikoma bedarbio pašalpa pagal AlGV 23 straipsnio 7 dalį.

26 Akivaizdu, kad pagrindinėje byloje aptariamos išmokos skyrimas taip pat susijęs su prašymu paskirti invalidumo pensiją ir tuo atveju, jei ši pensija yra skiriama, invalidumo pensijų srityje kompetentingos valdžios institucijos turi grąžinti skiriant šią išmoką išmokėtas sumas kompetentingai institucijai nedarbo srityje.

27 Taigi reikia konstatuoti, kad, kaip nurodė Austrijos vyriausybė, siekiant skirti pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, teisė į tokią invalidumo pensiją pagal AlVG

23 straipsnio 2 dalies 2 punktą turi būti numanoma, tačiau turi būti įrodyta, kad nėra apmokamo darbo, nes nedarbas yra būtina sąlyga, norint skirti šią išmoką.

28 Iš to, visų pirma, matyti, kad, jeigu pagrindinėje byloje aptariamos išmokos gavėjas gauna apmokamą darbą, jis praranda teisę į šią išmoką. Vis dėlto Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad kilus pavojui prarasti darbą skiriama išmoka, kuri nebemokama pasibaigus šiai situacijai, kai suinteresuotasis asmuo dirba apmokamą darbą, turi būti laikoma bedarbio pašalpa (minėto sprendimo *De Cuyper* 27 punktas).

29 Dėl pagrindinėje byloje aptariamos išmokos apskaičiavimo pagrindo reikia pastebėti, kad jos dydis pagal AlVG 23 straipsnio 4 dalį nustatoma taip pat kaip bedarbio pašalpos. Iš šios nuostatos aišku, kad šios išmokos sumos viršutinė riba neviršija prašomos invalidumo pensijos. Tačiau, kaip Vokietijos vyriausybė nurodė, šia riba tik siekiama išvengti situacijos, kad gavėjui nereikėtų grąžinti neteisėtai gautų sumų, jeigu būtų suteikta invalidumo pensija.

30 Galiausiai dėl šios išmokos skyrimo sąlygų reikia konstatuoti, jog be to, kad taikytinos nuostatos numatytos teisės akte dėl nedarbo srityje draudimo ir kad jas skiria kompetentingos valdžios institucijos, prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikęs asmuo turi įvykdyti teisės į bedarbio pašalpas sąlygas, susijusias su draudimo laikotarpiu ir tuo, kad nėra pasibaigęs pašalpos mokėjimo terminas.

31 Be to, akivaizdu, kad, jeigu teisė į nedarbo pašalpas gali pasibaigti pagrindinėje byloje aptariamos išmokos mokėjimo laikotarpiu, teisė į ją pasibaigia nuo šio momento, nepaisant to, kad nėra galutinio sprendimo dėl prašymo paskirti invalidumo pensiją.

32 Tačiau J. Petersen ir Ispanijos vyriausybė tvirtina, kad pagrindinėje byloje aptariamos išmokos atžvilgiu, nukrypstant nuo teisei į bedarbio pašalpas nacionalinės teisės aktuose numatytų reikalavimų, nereikalaujama, kad prašymą pateikęs asmuo įrodytų, jog gali, nori ir yra pasiruošęs dirbti.

33 Vis dėlto, nors tiesa, kad šie reikalavimai gali būti svarbus tinkamumo sąlygų skiriant bedarbio pašalpas aspektas (žr. šiuo klausimu 1982 m. kovo 23 d. Sprendimo *Baccini*, 79/81, Rink. p. 1063, 15 ir 16 punktus; minėto sprendimo *Acciardi* 16 ir 17 punktus; 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *Otte*, C-25/95, Rink. p. I-3745, 36 punktą ir minėto sprendimo *De Cuyper* 27 punktą), vis dėlto atleidimas nuo pareigos juos įvykdyti ypatingu atveju pats savaime neturi poveikio pagrindinėje byloje aptariamos išmokos pobūdžiui.

34 Iš tiesų šioje byloje tokiu atleidimu tik siekiama šios išmokos skyrimo sąlygas pritaikyti prie prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikusio asmens, kurio darbingumas ir galėjimas dirbti nėra visiškai aiškūs, situacijos laukiant galutinio sprendimo šiuo klausimu (žr. pagal analogiją sprendimo *De Cuyper* 30 ir 34 punktus).

35 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad iš pagrindinėje byloje aptariamos išmokos turinio ir tikslo, apskaičiavimo pagrindo ir skyrimo sąlygų išplaukia, jog, nepaisant to, kad tokia išmoka susijusi su prašymu paskirti invalidumo pensiją, ji yra tiesiogiai susijusi su Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkte numatyta nedarbo rizika.

36 Todėl į pirmąjį kausimą reikia atsakyti taip, kad pagrindinėje byloje aptariama išmoka turi būti laikoma „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme.

Dėl antrojo klausimo

37 Antruoju kausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar EB 39 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis draudžia valstybei narei skiriant pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, kuri turi būti laikoma „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme, taikyti sąlygą, pagal kurią gavėjų gyvenamoji vieta turi būti šios valstybės teritorijoje, dėl ko draudžiama perkelti tokią išmoką į kitą valstybę narę.

38 Pirmiausia reikia nurodyti, kad, nors Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnio 1 dalis – kurioje numatyta, „jeigu (šiame) reglamente nenustatyta kitaip“, netaikyti gyvenamosios vietos sąlygų išvardytoms išmokoms – aiškiai įvardija invalidumo išmokas, kurias iš esmės galima perkelti į kitą valstybę narę (žr. 1997 m. lapkričio 4 d. Sprendimo *Snares*, C-20/96, Rink. p. I-6057, 40 punktą), tačiau ji nenumato bedarbio išmokų. Taigi ši nuostata nedraudžia valstybės narės teisės aktuose numatyti tokios išmokos skyrimui taikomą gyvenamosios vietos šios valstybės teritorijoje sąlygą (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *De Cuyper* 37 punktą).

39 Vis dėlto šiuo aspektu Reglamentas Nr. 1408/71 numato dvi situacijas, kurioms esant kompetentinga valstybė narė turi leisti bedarbio pašalpos gavėjams gyventi kitos valstybės narės teritorijoje, išlaikant savo teises į minėtą išmoką. Pirma, numatytoji šio reglamento 69 straipsnyje, kai bedarbiams, atvykusiems „ieškoti darbo“ į kitą valstybę narę nei kompetentinga valstybė, leidžiama išlaikyti savo teisę į bedarbio išmoką. Antra, numatytoji šio reglamento 71 straipsnyje ir susijusi su bedarbiais, kurie paskutinio darbo metu gyveno kitoje nei kompetentinga valstybėje narėje (minėto sprendimo *De Cuyper* 38 punktas).

40 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, kad tokiai kaip J. Petersen situacijai, ir tai net nebuvo ginčijama, netaikomas nė vienas iš šių

straipsnių, todėl Reglamente Nr. 1408/71 nėra nuostatų reglamentuojančių šioje pagrindinėje byloje nagrinėjamą atvejį.

41 Šiuo atžvilgiu reikia nurodyti, kad Reglamentas Nr. 1408/71 nesukuria bendros socialinės apsaugos sistemos, bet leidžia toliau egzistuoti atskiroms nacionalinėms sistemoms, ir vienintelis jo tikslas yra užtikrinti jų koordinavimą (1988 m. liepos 5 d. Sprendimo *Borowitz*, 21/87, Rink. p. 3715, 23 punktas ir 2008 m. balandžio 3 d. Sprendimo *Chuck*, C-331/06, Rink. p. I-1957, 27 punktas).

42 Tačiau, nors ir nesant suderinimo Bendrijos lygiu, valstybės narės išlaiko kompetenciją tvarkyti savo socialinės apsaugos sistemas, vis dėlto ją vykdydamos jos turi laikytis Bendrijos teisės, ypač EB sutarties nuostatų, susijusių su laisvu darbuotojų judėjimu (žr. šiuo klausimu 2000 m. lapkričio 23 d. Sprendimo *Elsen*, C-135/99, Rink. p. I-10409, 33 punktą ir 2005 m. liepos 7 d. Sprendimo *van Pommeren-Bourgondiën*, C-227/03, Rink. p. I-6101, 39 punktą).

43 Be to, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika EB 39–42 straipsnių tikslas nebūtų pasiektas, jeigu, naudodamiesi teise laisvai judėti, darbuotojai prarastų socialinės apsaugos lengvatas, užtikrintas jiems vienos valstybės narės teisės aktais, ypač kai šios lengvatos yra atlygis už jų sumokėtas įmokas. Tokios pasekmės gali Bendrijos darbuotoją atgrasinti naudotis teise laisvai judėti, todėl gali būti kliūtis šiai laisvei (žr. šiuo klausimu 1991 m. spalio 4 d. Sprendimo *Paraschi*, C-349/87, Rink. p. I-4501, 22 punktą; 2001 m. kovo 8 d. Sprendimo *Jauch*, C-215/99, Rink. p. I-1901, 20 punktą ir minėto sprendimo *Hosse* 24 punktą).

44 Iš to išplaukia, kad, priešingai nei tvirtino Austrijos ir Vokietijos vyriausybės, reikia išnagrinėti, ar tokiai išmokai, kokia aptariama pagrindinėje byloje, taikoma sistema yra suderinama su EB 39 straipsnio nuostatomis.

45 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką sąvoka darbuotojas pagal EB 39 straipsnį yra Bendrijos teisės sąvoka ir neturi būti aiškinama siaurai. Darbuotoju turi būti laikomas bet kuris asmuo, kuris užsiima realia ir efektyvia veikla, išskyrus nereikšmingą ir pagalbinę veiklą. Pagal šią Teisingumo Teismo praktiką, darbo santykių esminis požymis yra tas, kad asmuo tam tikrą laiką kito asmens naudai ir jo vadovaujamas vykdo veiklą, už kurią gauna atlyginimą (ypač žr. 1986 m. liepos 3 d. sprendimo *Lawrie-Blum*, 66/85, Rink. p. 2121, 16 ir 17 punktus; 2004 m. rugsėjo 7 d. sprendimo *Trojani*, C-456/02, Rink. p. I-7573, 15 punktą bei 2005 m. kovo 17 d. Sprendimo *Kranemann*, C-109/04, Rink. p. I-2421, 12 punktą).

46 Šioje byloje iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad iki pagrindinėje byloje nagrinėjamų faktinių aplinkybių atsiradimo J. Petersen dirbo apmokamą darbą valstybėje narėje, todėl tuo metu jis buvo „darbuotojas“ EB 39 straipsnio prasme. Taigi valstybės narės pilietis, kuris, kaip J. Petersen, paliko savo kilmės valstybę dėl apmokamo darbo kitoje valstybėje narėje, turi būti laikomas pasinaudojusiu EB 39 straipsnyje numatyta darbuotojų teise laisvai judėti.

47 Šio teiginio nepaneigia tai, kad vėliau perkeliant savo gyvenamąją vietą į savo kilmės valstybę, po to, kai kompetentingos valdžios institucijos jam skyrė pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, J. Petersen buvo bedarbis ir buvo padavęs prašymą paskirti invalidumo pensiją.

48 Be to, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką tam tikros su darbuotojo statusu susijusios teisės darbuotojams migrantams garantuojamos ir tuomet, kai jų nebesaisto darbo santykiai (žr. šiuo klausimu 1988 m. birželio 21 d. Sprendimo *Lair*, 39/86, Rink. p. 3161, 36 punktą; 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Martínez Sala*, C-85/96, Rink. p. I-2691, 32 punktą; 1998 m. rugsėjo 24 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-35/97, Rink. p. I-5325, 41 punktą; 2003 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Ninni-Orasche*, C-413/01, Rink. p. I-13187, 34 punktą ir 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Collins*, C-138/02, Rink. I-2703, 27 punktą).

49 Taip yra išmokų, kurių skyrimas priklauso nuo ankstesnių darbo santykių, kurie pasibaigė, buvimo ir yra neatsiejamai susijęs su prašymą pateikusių asmenų objektyviomis darbuotojo savybėmis, atveju (žr. minėto sprendimo *Meints* 41 punktą ir 2001 m. gegužės 31 d. Sprendimo *Leclere ir Deaconescu*, C-43/99, Rink. p. I-4265, 57 punktą).

50 Be to, tokioje situacijoje, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai aptariama išmoka skirta kompensuoti prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikusio asmens, bedarbio, kuris dirbo apmokamą darbą atitinkamoje valstybėje narėje, pajamas, reikia konstatuoti, kad tokia išmoka, atsižvelgiant į tai, kad ji, kaip generalinis advokatas nurodė savo išvados 72 punkte, susijusi ir su nedarbo bei invalidumo rizika, tiesiogiai išplaukia iš „darbo santykių“ EB 39 straipsnio prasme.

51 Iš to darytina išvada, kad tokioje situacijoje kaip J. Petersen esantis valstybės narės pilietis turi būti laikomas išsaugojusiu „darbuotojo“ statusą EB 39 straipsnio prasme aptariamos išmokos skyrimo tikslu, todėl tokiam piliečiui taikomas šis straipsnis.

52 Taigi reikia išnagrinėti, ar gyvenamosios vietos sąlyga, taikoma skiriant pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, yra „kliūtis laisvam darbuotojų judėjimui“ EB 39 straipsnio prasme.

53 Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką vienodo požiūrio principas, įtvirtintas EB 39 straipsnio 2 dalyje, draudžia ne tik atvirą diskriminaciją dėl pilietybės, bet ir bet kokias kitas paslėptas diskriminacijos formas, kuriomis, pritaikius kitus skirtumų kriterijus, pasiekiamas toks pats rezultatas (žr. būtent minėto sprendimo *Meints* 44 punktą; 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Hartmann*, C-212/05, Rink. p. I-6303, 29 punktą ir sprendimo *Geven*, C-213/05, Rink. p. I-6347, 18 punktą).

54 Išskyrus atvejus, kai nacionalinės teisės nuostata yra objektyviai pateisinama ir proporcinga siekiamam tikslui, ji turi būti laikoma netiesiogiai diskriminuojančia, jeigu savo pobūdžiu gali labiau paveikti ne vietinius darbuotojus, o darbuotojus migrantus, ir dėl to pastarieji gali patekti į ypač nepalankią situaciją (minėtų sprendimų *Meints* 45 punktas; *Hartmann* 30 punktas ir *Geven* 19 punktas).

55 Taip yra gyvenamosios vietos sąlygos, taikomos norint skirti pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, kurią lengviau įvykdo vietiniai darbuotojai nei kitų valstybių narių darbuotojai, atveju, nes būtent pastarieji darbuotojai nedarbo ar invalidumo atveju linkę išvykti iš buvusios darbo vietos valstybės ir grįžti į savo kilmės valstybę (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *Paraschi* 24 punktą ir 2002 m. balandžio 18 d. Sprendimo *Duchon*, C-290/00, Rink. p. I-3567, 38 punktą).

56 Reikia konstatuoti, kad Austrijos vyriausybė nenurodė, kokio tikslo siekiama nacionalinės teisės aktuose nustatyta gyvenamosios vietos sąlyga, taikoma skiriant pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, be to, ji nepateikė jokio įrodymo, kad pateisintų šią sąlygą EB 39 straipsniu saugomais privalomais bendrojo intereso pagrindais.

57 Siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti visapusišką atsakymą, reikia nurodyti, kad, nors reikšmingas socialinės apsaugos sistemos finansinės pusiausvyros pažeidimo pavojus gali būti privalomas bendrojo intereso pagrindas (žr. būtent 1998 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Kohll*, C-158/96, Rink. p. I-1931, 41 punktą ir 2007 m. sausio 11 d. Sprendimo *ITC*, C-208/05, Rink. p. I-181, 43 punktą), tokį pavojų būtų sunku nustatyti, nes, kaip iš esmės nurodė generalinis advokatas savo išvados 81 punkte, skirdamos pagrindinėje byloje aptariamą išmoką prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikusiems asmenims, kurie jų prašymo pateikimo momentu gyvena nacionalinėje teritorijoje, kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos būtent įrodė savo gebėjimą pakelti ekonominę naštą laukiant galutinio sprendimo šiuo klausimu.

58 Be to, reikia nurodyti, kad pagrindinėje byloje ginčijama gyvenamosios vietos sąlyga yra neproporcinga, nes ji nustatyta socialinės apsaugos išmokos atžvilgiu, kuri, kaip ir aptariama pagrindinėje byloje, prašymą paskirti invalidumo pensiją pateikusiam asmeniui mokama ribotą laikotarpį, neviršijantį vidutiniškai, Austrijos vyriausybės tvirtinimu, trijų keturių mėnesių, kuriuo, laukiant galutinio sprendimo dėl šios pensijos skyrimo, nereikalaujama, kad jie galėtų, norėtų ir būtų pasiruošę dirbti (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *Collins* 68 ir 69 punktus).

59 Be to, jeigu, pasibaigus šiam laukimo laikotarpiui, invalidumo pensija yra skiriama, atitinkamos valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos, kurios nuo jos turi atskaičiuoti mokant pagrindinėje byloje aptariamą išmoką sumokėtas sumas, bet kuriuo atveju privalo pagal Reglamento Nr. 1408/71 10 straipsnio 1 dalį mokėti šią pensiją, nepaisant gavėjo gyvenamosios vietos perkėlimo į kitą valstybę narę.

60 Tačiau jeigu, pasibaigus šiam laikotarpiui, atsisakoma skirti invalidumo pensiją, tokiu atveju aptariama išmoka turi būti priskirta, atsižvelgiant į jos sumą ir mokėtą laikotarpį, prie teisės į nedarbo pašalpas, šios valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos daugiau neprivalo mokėti šių pašalpų šiam gavėjui, nebent jis įrodo, kad įvykdė Reglamento 1408/71 69 straipsnyje numatytas teisės išsaugoti lengvatą sąlygas kaip darbuotojas, ieškantis darbo kitoje valstybėje narėje, o tai reiškia, kad jis turi įvykdyti visas kilmės valstybės narės nacionalinėje teisėje reikalaujamas teisei į bedarbio išmokas įgyti sąlygas.

61 Be to, pagrindinėje byloje aptariama gyvenamosios vietos sąlyga yra ir neproporcinga, nes, kaip matyti iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, sprendimo dėl prašymo paskirti invalidumo pensiją laukimo laikotarpiu prašymą paskirti pagrindinėje byloje aptariamą išmoką pateikusių asmenų, panašiai kaip darbo kitoje valstybėje narėje ieškančių bedarbių, patenkančių į Reglamento Nr. 1408/71 69 straipsnio taikymo sritį (1979 m. kovo 20 d. Sprendimo *Coccioli*, 139/78, Rink. p. 991, 7 punktas), atžvilgiu atitinkamos valstybės narės darbo tarnyba nevykdo jokios kontrolės, nes jie atleisti nuo pareigos atitikti reikalavimus, susijusius su galėjimu, noru ir pasiruošimu dirbti.

62 Bet kuriuo atveju, net jei tokia kontrolė būtų numatyta, dar kartą turėtų būti patvirtinta, kad nepakanka teisės į tokią išmoką turėtojui nurodyti atvykti į atitinkamos valstybės narės teritoriją tokiai kontrolei, prireikus sustabdant išmokos mokėjimą nepagrįsto minėto teisės turėtojo atsisakymo atveju (žr. šiuo klausimu 2008 m. gegužės 22 d. Sprendimo *Nerkowska*, C-499/06, Rink. p. I-3993, 45 punktą).

63 Iš to, kas pasakyta, išplaukia, kad, kalbant apie pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, atsižvelgiant į tai, kad Teisingumo Teismui pateiktoje bylos medžiagoje nėra jokio elemento, galinčio objektyviai pateisinti gyvenamosios vietos sąlygą, ji turi būti laikoma nesuderinama su EB 39 straipsniu.

64 Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip, kad EB 39 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis draudžia valstybei narei, skiriant pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, kuri turi būti laikoma „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme, taikyti sąlygą, pagal kurią gavėjų gyvenamoji vieta turi būti šios valstybės nacionalinėje teritorijoje, nepateikus jokio įrodymo, kad tokia sąlyga yra objektyviai pateisinama ir proporcinga.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

65 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **Pagrindinėje byloje aptariama išmoka turi būti laikoma „bedarbio išmoka“ 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme.**

2. **EB 39 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jis draudžia valstybei narei, nepateikus jokio įrodymo, kad tokia sąlyga yra objektyviai pateisinama ir proporcinga, skiriant pagrindinėje byloje aptariamą išmoką, kuri turi būti laikoma „bedarbio išmoka“ Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 dalies g punkto prasme, taikyti sąlygą, pagal kurią gavėjų gyvenamoji vieta turi būti šios valstybės nacionalinėje teritorijoje.**

Parašai.